

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ

Центр наукових досліджень та викладання іноземних мов

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор Центру наукових досліджень та
викладання іноземних мов НАН України к.філол.н.,
доцент ЖАЛАЙ В.Я.

«27» квітня 2016 р.

ПРОГРАМА

**реалізації освітньої складової освітньо-наукової програми з підготовки докторів філософії
за науковими спеціальностями установ НАН України
«Іноземна мова професійного спрямування для підготовки аспірантів до рівня
загальноєвропейського стандарту володіння мовою С 1»
Освітньо-навчальний рівень - третій**

Галузь науки- **03** Гуманітарні науки

Спеціальність - **035** Філологія

Обсяг освітньої складової програми - **8 кредитів ЄКТС**

Термін навчання - **1 рік**

Форма навчання - **денна**

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Місце навчальної дисципліни в системі професійної підготовки фахівця

Освітньо-наукова програма аспірантури (ад'юнктури) вищого навчального закладу (наукової установи) передбачає, відповідно до Національної рамки кваліфікацій, здобуття аспірантом (ад'юнктом) мовних компетенцій, достатніх для представлення та обговорення результатів своєї наукової роботи іноземною мовою в усній та письмовій формах, а також для повного розуміння іншомовних наукових текстів з відповідної спеціальності (обсяг такої навчальної складової - вісім кредитів ЄКТС). Згідно з європейською мовною політикою, комунікативно-мовленнєві компетенції реалізуються у мовленнєвій діяльності, а саме рецепції, продукції, взаємодії і медіації користувачів іноземних мов. При цьому рецепція реалізується під час слухання і читання, продукція під час монологічного говоріння і письма, взаємодія під час діалогічного говоріння і письма, а медіація - у перекладі. Стислий підсумок мовленнєвих компетенцій на рівнях B2 (незалежний користувач) і C1 (досвідчений користувач) представлено у таблиці рекомендацій:

B2	C1
Може розуміти основні ідеї складного тексту на конкретні і абстрактні теми, включно з технічним обговоренням тем у відповідній сфері спеціалізації. Може спілкуватися досить вільно і спонтанно, що уможливорює регулярну взаємодію з носіями мови без напруги для кожної зі сторін. Уміє продукувати чіткі детальні тексти на широке коло тем і пояснити свою точку зору на головне питання, показуючи переваги і недоліки різних підходів.	Може розуміти широкий спектр складних розлогіх текстів і розпізнати підтекст (імплицитні значення). Може вільно і спонтанно висловлюватися без помітного пошуку засобів висловлення. Може гнучко і ефективно послуговуватися мовою для суспільних, академічних і професійних цілей. Уміє продукувати чіткі, добре організовані детальні тексти на складні теми, демонструючи контрольоване використання граматичних структур, засобів зв'язку (конекторів) та організації тексту.

Робочий навчальний план програми «Іноземна мова професійного спрямування для підготовки аспірантів до рівня загальноєвропейського стандарту володіння мовою С 1» Центру наукових досліджень та викладання іноземних мов НАН

України передбачає навчання в обсязі **240 годин (8 кредитів ЄКТС)** протягом двох семестрів і стосується викладання таких аспектів курсу як:

- читання,
- переклад,
- анотування та реферування фахової літератури,
- письмо,
- аудіювання,
- розмовне мовлення.

Навчальний матеріал дисципліни містить **чотири навчальні модулі** та передбачає виконання таких **видів робіт**:

- практичні заняття,
- лекції,
- консультації,
- поточне (проміжне) та підсумкове тестування,
- підготовка іноземною мовою усної презентації з теми та завдань дослідження (за допомогою PowerPoint).
- написання іноземною мовою статті чи наукової пропозиції за тематикою дослідження або подання на науковий грант,
- письмова рецензія іноземною мовою на прочитану книгу або серію статей за темою дисертації,
- підготовка термінологічного словника-мінімуму та документації до іспиту.

Самостійна робота аспірантів впродовж усього курсу навчання має складати не менше **300 год.**

1.2. Мета викладання навчальної дисципліни

Метою курсу іноземної мови професійного спрямування для підготовки аспірантів до рівня загальноєвропейського стандарту володіння мовою С 1 є розвиток мовленнєвих компетентностей, які відповідають рівню досвідченого користувача іноземної мови СІ, а саме, формування навичок і вмінь, які забезпечують необхідне для науковця вільне розуміння усних і письмових наукових текстів, а також вільне та ефективне висловлення і спілкування як на науково-академічні теми, так і на загальнолюдські / повсякденні теми в усній та письмовій формах.

1.3. Завдання вивчення навчальної дисципліни

Завдання курсу полягає у

- **підвищенні рівня** володіння іноземною мовою аспірантів (з рівня B2 до рівня C1) шляхом розвитку чотирьох основних мовленнєвих навичок та вмінь переважно в академічній та науково-дослідницькій сферах вживання мови;
- **упорядкуванні та підсумовуванні знань** з іноземної мови;
- **твердому засвоєнні системних та комплексних знань** з іноземної мови;
- **підвищенні загальноосвітнього рівня** аспірантів та **розвитку їх критичного мислення**;
- **закріпленні навичок самостійної роботи** з іншомовною науковою літературою.

1.4. Інтегровані вимоги до знань і умінь з навчальної дисципліни

У результаті вивчення даної навчальної дисципліни аспірант повинен: **Знати:**

- базові поняття та категорії граматики, лексикології та стилістики іноземної мови, зокрема граматичних структур, синтаксичної організації наукового тексту,
- широкий діапазон словникового запасу (у т.ч. термінології) науково-академічного та професійного характеру, жанри та основні риторичні фігури й етикетні особливості наукового дискурсу,
- структурні, змістові та риторичні риси іншомовних текстів різних жанрів, принципи пошуку головних ідей та ключових слів,
- принципи організації та структурування іншомовного наукового писемного тексту - параграфи, заголовки, засоби когезії та когерентності (логічні конектори тощо),
- принципи переглядового та глибинного читання фахових і загальнонаукових текстів, виявлення головної ідеї тексту та ключових слів,
способи пошуку імплікацій та підтексту,
основні принципи та способи й методи усного та письмового перекладу у професійній сфері з іноземної мови та навпаки,
принципи тлумачення даних,
укладання анотації, написання тез конференцій, стендових доповідей, наукових статей різних жанрів, доповідей, резюме/CV та супровідних листів, есеїв, подань на грант(и),
основи правильної вимови,
принципи глобального та детального аудіювання,
особливості монологічного та діалогічного мовлення (специфіку розпитування та пошуку інформації, відповідей на запитання,

контраргументації, коментування тощо, основи публічного виступу (презентації, лекції тощо), етикет усного спілкування відповідною іноземною мовою).

Вміти:

читати фахові та загальнонаукові тексти

1) шляхом швидкого перегляду великого масиву інформації іноземною мовою та

2) з метою глибинного розуміння підтексту та імплікацій,

шукати певну інформацію у тексті і виділяти головні теми та ідеї,

розуміти головну ідею тексту,

визначати ключові слова наукової праці,

структурувати іншомовний писемний текст (параграфи, заголовки, використовуючи засоби когезії та когерентності, як-от: засоби зв'язку (логічні конектори) тощо,

детально розуміти складні тексти науково-академічного характеру, як безпосередньо пов'язані зі сферою науково-дослідницької роботи аспіранта, так і пов'язані з іншими науковими сферами,

розуміти і вирізняти особливості різних жанрів текстів у культурно-мовному контексті, що вивчається (наукова і науково-популярна статті, звіт, рецензія, резюме, анотація, стендова доповідь, опис експериментів і схем, кореспонденція, блог, Інтернет-форум, інструкції тощо),

Інтернет-форум, інструкції тощо),

перекладати з іноземної мови на українську та навпаки з урахуванням особливостей будови обох мов, граматичних і лексичних трансформацій, жанрової та фахової специфіки,

здійснювати усний і письмовий переклад з іноземної мови, використовуючи знання таких методів і способів перекладу як аналоги, перекладацькі трансформації, компенсація втрат, багатозначність слів, псевдо-друзі перекладача, термінологія рідною мовою тощо,

редагувати іншомовні наукові тексти різних жанрів,

перекладати графічну інформацію у словесну (опис таблиць, графіків, схем, процесів тощо), тлумачити та порівнювати таблиці, графіки й схеми,

ефективно користуватися логічними сполучниками (конекторами),

організовувати текст як послідовність абзаців,

коректно наводити цитати,

правильно складати бібліографію,
писати резюме/CV і супровідний лист згідно з правилами, які існують у відповідній країні (країнах) вивчення іноземної мови,
писати іноземною мовою анотації і резюме,
писати іноземною мовою тези конференцій,
створювати стендові доповіді,
продукувати якісні наукові статті різних жанрів у сукупності таких їх складників як огляд літератури, вступ і висновки, матеріал і методи дослідження, експеримент чи польові дослідження, результати дослідження (а також анотацію та подяку як компоненти статті) та грамотно їх оформлювати;
писати іноземною мовою аргументативні есеї, пропозиції/подання на грант(и) з тематики дослідження,
ефективно сприймати інформацію на слух, розуміти у цілому та детально:
о розгорнуті монологічні висловлювання носіїв мови, як пов'язаних безпосередньо зі сферою науково- дослідницької роботи аспіранта, так і пов'язаних з іншими сферами науки і суспільного життя,

о діалогічне мовлення, включно з вмінням слідкувати за дискусією, обміном інформацією, обговоренням процесів, проблем і результатів дослідження тощо,

- розуміти автентичний матеріал з мовцями, які мають різні акценти,
- вести діалог іноземною мовою як на загальнолюдські теми, так і на теми науково-академічного характеру. При цьому наголос робиться як на вмінні спілкуватися з носіями мови, враховуючи іншу мовленнєву поведінку і культуру, так і вміння отримувати потрібну інформацію у розмові, підсумовувати інформацію, дискутувати, конструктивно критикувати і реагувати на критику, висловлювати іншу точку зору, розвивати аргументи тощо,
- висловлювати думки у монологічній формі,
- виступати з презентацією перед аудиторією, причому аспірант має усно обґрунтувати вибір теми, контекст проблематики та цілі дослідження, матеріал, методи і напрямки дослідження, очікувані результати тощо, спираючись на візуальний ряд у форматі PowerPoint,
- правильно вимовляти іншомовні слова та адекватно інтонувати усні висловлювання.

1.5. Інтегровані вимоги до знань і умінь з навчальних модулів

Навчальний матеріал дисципліни структурований за модульним принципом і складається з **чотирьох** навчальних модулів:

1. "Загальнонародна мова та науковий дискурс: спільне і відмінне"
2. "Читання наукового тексту"
3. "Науково-академічне письмо"
4. "Аудіювання та усне мовлення (монологічне та діалогічне)"

1.5.1. У результаті засвоєння навчального матеріалу навчального модуля №1 "Загальнонародна мова та науковий дискурс: спільне і відмінне" аспірант повинен:

Знати:

- граматичні, лексичні та стилістичні відмінності загальнонародної мови порівняно з науковим дискурсом,
- основні відмінності лексичних систем іноземної та української мов,

- відмінності в граматичній будові іноземної та української мов,
- відмінності у способах вираження та в значенні основних граматичних категорій іноземної та української мов,
- характер синтагматичних зв'язків в обох мовах,
- основні відмінності синтаксису простого та складного речення та тексту двох мов,
- основні принципи побудови речення: способи вираження головних і другорядних членів речення, сурядності/підрядності та форм синтаксичного зв'язку в порівнюваних мовах,
- базові лінгвокультурні відмінності української та іноземної мов,
- основні особливості так званих “інтелектуальних стилів”,
- жанрову та етикетну специфіку української наукової та загальнонародної мови та іноземної мови, що вивчається,
- основні принципи, методи та способи перекладу з іноземної мови на українську і навпаки та редагування наукового тексту.

Вміти:

- самостійно робити письмові переклади з іноземної мови на українську і навпаки з урахуванням особливостей будови обох мов, граматичних і лексичних трансформацій, жанрових та фахових особливостей;
- самостійно здійснювати усні переклади з іноземної мови на українську і навпаки, використовуючи знання таких способів перекладу як аналогії, перекладацькі трансформації, компенсація втрат, багатозначність слів, псевдо-друзі перекладача, термінологія рідною мовою тощо,
- переводити графічну інформацію у словесну (опис таблиць, графіків, схем, процесів тощо),
- уміти редагувати наукові тексти, написані/перекладені іноземною мовою.

1.5.2. У результаті засвоєння навчального матеріалу навчального модуля №2 ”Читання наукового тексту” аспірант повинен:

Знати:

- принципи оглядового та глибинного читання вузькофахового тексту та тексту загальнонаукового характеру іноземною мовою,
- принципи пошуку імплікацій та підтексту у зазначених іншомовних текстах.

Вміти:

- читати розлогі наукові та науково-популярні тексти,
- розпізнавати підтекст та імпліцитні значення у таких іншомовних текстах,
- визначати головну ідею та ключові слова наукової праці.

1.5.3. У результаті засвоєння навчального матеріалу навчального модуля №3 ”Науково-академічне письмо” аспірант повинен:

Знати:

- граматичні структури та правила синтаксису, необхідні для продукування текстів іноземною мовою в академічній та професійній сферах,
- науково-академічний вокабуляр,
- принципи укладання анотацій, стендових доповідей, написання тез конференцій, наукових статей різних жанрів, доповідей, резюме/CV та супровідних листів, есеїв, подань на грант(и),
- принципи структурування писемного тексту (параграфи, заголовки, засоби когезії та когерентності (логічні конектори тощо)).

Вміти:

- писати іноземною мовою резюме/CV і супровідний лист,
- писати іноземною мовою анотації і резюме,
- адекватно структурувати писемний текст (параграфи, заголовки, засоби зв'язку (логічні сполучники тощо)),

писати тези конференцій,

- створювати стендові доповіді,
- писати наукові статті різних жанрів та їх складники (огляд літератури, вступ і висновки, матеріал і методи дослідження, експеримент, результати дослідження, а також анотацію та подяку як компоненти статті);
- писати іноземною мовою аргументативні есеї, пропозиції/подання на грант(и) з тематики дослідження.

1.5.4. У результаті засвоєння навчального матеріалу навчального модуля №4 "Аудіювання та усне мовлення професійного спрямування (монологічне та діалогічне)" аспірант повинен:

Знати:

- основні відмінності фонологічних систем іноземної та української мов,
- принципи правильної іншомовної вимови,
- прийоми ефективного аудіювання,
- особливості монологічного та діалогічного мовлення іноземною мовою,
- етикет усного повсякденного та професійного спілкування.

Вміти:

- ефективно сприймати та адекватно розуміти інформацію на слух (у формі монологу та діалогу), визначати головну ідею

- аудіотексту,
- розрізняти основні акценти іноземної мови,
  - вести діалог іноземною мовою на побутові, суспільно-політичні та професійні теми з урахуванням лінгвокультурної специфіки іноземної мови,
  - уміти адекватно реагувати на слова співрозмовника, висловлювати власну точку зору, аргументувати думку тощо,
  - висловлювати думки іноземною мовою у монологічній формі,
  - виступати з презентацією перед аудиторією, у т.ч. у форматі PowerPoint;
  - правильно вимовляти іншомовні слова та адекватно інтонувати усні висловлювання.

Внаслідок вивчення навчальної дисципліни аспірант повинен бути здатним продемонструвати такі **програмні результати навчання:** знання:

- 1) здатність продемонструвати поглиблені знання у вибраній спеціалізації (ПРН-1.2);
- 2) здатність ясно та ефективно описувати результати наукової роботи (ПРН-1.3);
- 3) здатність вести спеціалізовані наукові семінари та публікувати наукові статті в вітчизняних та закордонних наукових журналах (ПРН-1.4);
- 4) здатність робити огляд та пошук інформації в спеціалізованій літературі, використовуючи різноманітні ресурси: журнали, бази даних, он-лайн ресурси (ПРН-1.5);
- 5) аргументувати вибір методів розв'язування спеціалізованої задачі, критично оцінювати отримані результати та захищати прийняті рішення (ПРН-2.8);
- 6) підготувати запит на отримання фінансування, звітну документацію (ПРН-2.9).

Здобути комунікативні навички та набути навичок працювати автономно і відповідально:

- 1) ефективно спілкуватись на професійному та соціальному рівнях, включаючи усну та письмову комунікацію іноземною мовою (ПРН-3.1);
- 2) кваліфіковано представляти та обговорювати отримані результати та здійснювати трансфер набутих знань (ПРН-3.2).
- 3) здатність адаптуватись до нових умов та самостійно приймати рішення (ПРН-4.1);

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у аспірантів **загальних та фахових компетентностей**:

ЗК-3 Здатність спілкуватися іноземною мовою;

ЗК-5 Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації;

ЗК-6 Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня;

ЗК-7 Здатність працювати в міжнародному контексті та автономно;

ЗК-9 Здатність до практичного застосовування знань;

ФК-4 Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у фізиці і дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з фізики та суміжних галузей.

ФК-5 Знання і розуміння основ методології написання пропозицій на фінансування інноваційних комплексних проектів та управління ними. Здатність реалізовувати інноваційні комплексні проекти в сфері фізики та дотичні до неї міждисциплінарні проекти, лідерство під час їх реалізації.

ФК-7 Здатність до формулювання наукових задач та планування стратегій їхнього розв'язання з можливістю інтеграції знань з різних наукових сфер та застосуванням системного підходу в практичній діяльності.

ФК-8 Знання міжнародних вимог до підготовки наукових публікацій та методології написання статей і вибору наукових журналів, в яких доцільно публікувати результати наукових досліджень.

ФК-9 Здатність представляти та обговорювати результати своєї наукової роботи іноземною мовою в усній та в письмовій формі, а також повне розуміння іншомовних наукових текстів із фізики.

2. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ З МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ АСПІРАНТІВ

Навчальні заняття та іспити організовуються за семестровою системою:

I семестр - з 15 листопада до 30 грудня,

II семестр - з 10 січня до 30 червня.

Режим роботи закладу: п'ятиденний навчальний тиждень, три зміни.

Одна академічна година аудиторних занять становить 40 хвилин.

Одна навчальна група практичних занять складається з 12 аспірантів.

Група одного лекційного потоку складає не більше 20 чоловік.

3. НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ

Розподіл годин за семестрами	Кредити ЄКТС	Модуль	Кількість аудиторних годин на модуль	Кількість годин		
				аудиторних		самостійна робота
				у тому числі		
				лекції	практичні	
І	1	1. "Загальнонародна мова та науковий дискурс: спільне і відмінне"	60	4	56	95
	2					
	3					
II	4	2. "Читання наукового тексту"	52	4	48	61
	5	3. "Науково-академічне	64	4	60	72

	6	письмо"				
	7	4."Аудіювання та усне мовлення (монологічне та діалогічне)"	64	4	60	72
	8					
Всього:	8 кредитів	4 модулі	240 годин	16 годин	224 годин	300 годин

4. ГРАФІК НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

4.1. I семестр (15 листопада - 30 грудня) модуль № 1 (90 год.)

листопад	грудень
лекції - 4 години	-
практичні заняття - 24 години	практичні заняття - 32 години
самостійна робота - 46 годин	самостійна робота - 46 годин

4.2. II семестр (10 січня - 30 червня) модулі №№ 2, 3, 4 (180 годин)

січень	лютий	березень	квітень	травень	червень
лекції - 4 години	-	лекції-4 години	-	лекції - 4 години	-
практичні заняття - 24 години	практичні заняття - 24 години	практичні заняття - 30 годин	практичні заняття - 30 годин	практичні заняття - 30 годин	практичні заняття - 30 годин

самостійна робота - 25 годин	самостійна робота - 36 годин	самостійна робота - 36 годин	самостійна робота -36 годин	самостійна робота - 36 годин	самостійна робота — 36 годин

Навчальний план схвалено і рекомендовано до впровадження Вченою радою Центру наукових досліджень та викладання іноземних мов НАН України 27 квітня 2016 року (протокол № 2).

ГОЛОВА ПРОЕКТНОЇ ГРУПИ

доктор філологічних наук, професор

ІЛЬЧЕНКО О.М.

ЧЛЕНИ ПРОЕКТНОЇ ГРУПИ:

кандидат філологічних наук, доцент

ЖАЛАЙ В.Я.

кандидат філологічних наук, доцент

ПАРХОМЕНКО А.Ф.